

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 31 lipca 2019 r.

BADK.DPK.133.46.2019 JB

P9-25/19	Data wpływu petycji 4 czerwca 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 30 lipca 2019 r.

ORDERY I ODZNACZENIA

TEMAT

PRZYWRÓCENIE ŁAŃCUCHA ORDERU ORŁA BIAŁEGO

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach, w celu przywrócenia Łącucha Orderu Orła Białego – Klejnotu Rzeczypospolitej,

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje dodanie do art. 23 ustawy o orderach i odznaczeniach ust. 2a w brzmieniu: „Uroczystą odznaką godności Wielkiego Mistrza jest Łącuch Orderu Orła Białego ustanowiony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 18 marca 1932 r. Łącuch ten jest Klejnotem Rzeczypospolitej”.

W ocenie autora petycji ustawowe przywrócenie Łącucha Orderu Orła Białego ma znaczenie symboliczne i prestiżowe dla urzędu Prezydenta RP. Łącuch, jako odznaka orderowa, byłby symbolem nawiązującym do tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Orła Białego” (Dz. U. Nr 24, poz. 136 ze zm.) w art. 1 i 2 stanowi, że Order „Orła Białego” był najwyższą odznaką honorową Rzeczypospolitej nadawaną osobom, które istotnie i wybitnie dokonały znamienitych zasług zarówno cywilnych, jak wojskowych, w czasie pokoju lub wojny dla chwały i pożytku Rzeczypospolitej.

Ustawa w art. 3 pkt d wskazuje, że odznaką orderu „Orła Białego” był m.in. łańcuch orderowy złoty, złożony „z orłów biało emaljowanych, z koroną, dziobem i szponami złotymi, połączonych naprzemian z medalionami owalnemi, emaljowanemi, z wizerunkiem Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus na ręku, i medaljonami owalnemi, emaljowanemi, z monogramem „MARJA”; medaljony, otoczone promieniami złotymi; emalja na medaljonach niebieska; długość całego łańcucha 93 cm”.

Powyższy opis Łącucha oraz grafika, dołączona do informacji o petycji, pochodzą z 1932 r., gdy została zmieniona ustawa o ustanowieniu orderu „Orła Białego”, w części dotyczącej wyglądu Łącucha Orderu Orła Białego.

Zgodnie z art. 5 ustawy Łącuch orderowy mógł nosić Naczelnik Państwa, który z urzędu pełnił funkcję Wielkiego Mistrza Orderu i przewodniczył w Kapitulce. Był również, z urzędu, kawalerem orderu „Orła Białego”.

Łącuch był określony mianem „klejnotu Rzeczypospolitej”.

Ustawa z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu (...) uchylona została art. 29 ustawy z dnia 17 lutego 1960 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. Nr 10, poz. 66 ze zm. - uchylenie generalne).

Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 23 października 1924 r. o ustanowieniu statutu Orderu Orła Białego (M. P. Nr 245, poz. 775) w art. 1 Statutu wskazano, że funkcję Wielkiego Mistrza Orderu pełnił Prezydent RP.

Rozporządzenie zostało uchylone Zarządzeniem Prezydenta RP z dnia 22 marca 1939 r. w sprawie statutu orderu „Orła Białego”.

Zarządzenie Prezydenta RP z dnia 22 marca 1939 r. w sprawie statutu orderu „Orła Białego” (M. P. Nr 72, poz. 56) w § 4 Statutu określone zostało, że wniosek o nadanie odznaki Łańcucha orderowego, który w zasadzie przeznaczony jest tylko dla głów państw, może być wniesiony tylko z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej przez Prezesa Rady Ministrów. W § 9 określony został sposób noszenia insygnium: Łańcuch orderowy z zawieszonym u dołu krzyżem orderu nosi się na szyi (przepisy nieaktualne).

Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2019 r. poz. 25 ze zm.) w art. 10 przywrócony został Order Orła Białego, jako najwyższy order Rzeczypospolitej Polskiej. W art. 23 ust. 2 wskazane zostały uprawnienia Prezydenta RP, który z racji wyboru na urząd staje się Kawalerem Orderu Orła Białego, Wielkim Mistrzem Orderu i przewodniczy jego Kapitulę.

INFORMACJE DODATKOWE:

Łańcuch Orderu Orła Białego w czasach saskich używany był przez króla podczas szczególnych wydarzeń państwowych zamiast wstęgi błękitnej, dla ekspozycji Orderu Orła Białego, ustanowionego przez króla Augusta II Mocnego 1 listopada 1705 r.

Kształt i forma Orderu Orła Białego, a także sposoby jego noszenia, zmieniały się. Początkowo order był „medalem na czerwono emaljowanym, mającym po jednej stronie wizerunek orła białego i napis: Pro Fide, Rege et Lege”. Order nosiło się na lewym boku na błękitnej wstążce. Potem order noszono na szyi na białej wstążce ozdobionej czerwonymi szlakami.

Dziesięć lat po ustanowieniu orderu król August II zdecydował o zmianie wyglądu odznaczenia, które przybrało postać błękitnej wstęgi przepasującej tułów, u dołu zawiązanej i ozdobionej złotym krzyżem bez korony królewskiej w towarzystwie czerwonej emalii i brylantów. Na krzyżu był wizerunek orła białego, na odwrocie krzyżyk wsparty saskimi mieczami i cyfrą królewską A. R. (Augustus Rex) oraz napis: Pro Fide,

Rege et Lege. Król podczas szczególnych uroczystości zamiast błękitnej wstęgi, dla wyróżnienia, nosił krzyż orderu Orła Białego na złotym łańcuchu, jako naszyjnik. (Zygmunt Gloger, Encyklopedia staropolska, tom III).

Senat RP II kadencji na 21. posiedzeniu w dniach 10-12 września 1992 r. uchwalił nowelizację art. 10 ustawy (druk senacki nr 76) - przywrócono w ust. 3 zapis stanowiący, że Łańcuch Orderu Orła Białego, który mógł nosić Prezydent RP, jako wielki mistrz Rady Orderu Orła Białego.

Na 22. posiedzeniu Sejmu I kadencji 16 października 1992 r. poseł-sprawozdawca Kazimierz Barczyk przedstawiając stanowisko połączonych Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Ustawodawczej o 12 poprawkach, które zgłosił Senat podsumował, że w 10 przypadkach Komisje wnioskowały o ich odrzucenie, a w przypadku 2 poprawek o ich przyjęcie (druki sejmowe nr 152, 465, 503).

W odniesieniu do senackiej poprawki o przywrócenie Łańcucha Orderu Orła Białego i tradycji jego używania obie Komisje nie poparły propozycji. Uzasadnienie decyzji przedstawił sprawozdawca: „Król August II ustanawiając Order Orła Białego ustanowił również Łańcuch dla Wielkiego Mistrza orderu. Łańcuch ten jest eksponowany w kaplicy na Zamku Królewskim, jest klejnotem królewskim. Po 1921 r., gdy ustawowo przywrócono Order Orła Białego, określono, w jaki sposób ma on wyglądać. Jednak nowelizując ustawę w 1933 r., nie wykonano tego punktu ustawy - także w czasie wojny i po wojnie. Prezydent na uchodźstwie nie używał Łańcucha Orderu Orła Białego, jako Wielki Mistrz orderu. W tym wypadku komisje wyraziły negatywną opinię”.

W głosowaniu nad wnioskiem o odrzucenie czwartej poprawki do art. 10 wyniki przedstawiały się następująco: w głosowaniu wzięło udział 346 posłów, wymagana większość 2/3 wynosiła 231 posłów. Za odrzuceniem poprawki głosowało 232 posłów, przeciw 73, wstrzymało się od głosu 41 posłów.

Sejm poprawkę Senatu do art. 10, polegającą na dodaniu nowego ust. 3, odrzucił.

OPRACOWAŁA

Joanna Baranowska

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz